

Sivistysvaliokuntasiv@eduskunta.fi

Asia: K 1/2022 vp Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Sivistystyönantajien lausunto tasa-arvovaltuutetun kertomukseen eduskunnalle 2022*Lausunnon keskeinen sisältö:*

- Sivista yhtyy tasa-arvovaltuutetun näkemykseen siitä, että opettajien ja varhaiskasvattajien osaaminen tasa-arvoteemoissa on ensiarvoisen tärkeää.
- Varhaiskasvatustoimijoilla on jo nyt laajat suunnitteluvuorot yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen osalta. Varhaiskasvatustalaki velvoittaa sekä kunnallisia että yksityisiä varhaiskasvatustoimijoita edistämään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.
- Sivista pitää erittäin huolestuttavana sitä, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelun laajentamista varhaiskasvatukseen koskeissa esitysluonnoksissa todetaan, että lisävelvoitteen säätämisen ei arvioida aiheuttavan lisäresurssitarvetta varhaiskasvatuksen henkilökunnan osalta.
- Uusien säädösten sijaan varhaiskasvatustoimijat hyötyisivät enemmän toimintamalleista, joita olisi helppo hyödyntää arjen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistyössä, johon jo nykyinen laki velvoittaa.
- Korkeakoulujen opiskelijavalintojen osalta raportin huomiot ovat varsin kevein perustein tehtyjä. Opiskelijavalintojen uudistuksia tulee seurata, mutta johtopäätöksiä ei voi tehdä vielä, eikä varsinkaan vain julkisuudessa käytyyn keskusteluun perustuen.
- Raportti antaa Sivistan käsityksen mukaan liian yksipuolisen kuvan tasa-arvon toteutumisesta korkeakouluissa. Sivista ei kannata tasa-arvotyön tuomista vahvemman tulohajautuksen piiriin, vaan katsoo että tasa-arvotyön edistämiseen on tarkoituksenmukaisempiakin keinoja.
- Työelämän tasa-arvon osalta tasa-arvovaltuutettu suosittaa määräaikaissa palvelussuhteissa työskentelevien työsuhteturvan vahvistamista raskaus- ja perhevapaatilanteissa siten, että palvelussuhdelainsäädäntöön lisättäisiin kielto jättää määräaikainen palvelussuhde uusimatta raskauden tai perhevapaan perusteella sekä kielto rajoittaa se kestämään vain äitiys-, isyys tai vanhempainvapaan alkuun. Sivista katsoo, että nykyinen lainsäädäntö kattaa jo esitetyt täsmennykset.
- Koulutuspoliittisessa selonteossa linjataan myös monista tasa-arvovaltuutetun ehdottamista suosituksista, kuten tasa-arvo-osaamisen vahvistamisesta opettajankoulutuksessa.
- Koulutuksellisen tasa-arvon edistämisenkin kannalta olennaista on turvata koulutusjärjestelmän riittävä rahoitus.

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua sivistysvaliokunnalle tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2022.

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa tuodaan esille monia tärkeitä näkökulmia tasa-arvon lisäämiseen koulutusjärjestelmässä ja yhteiskunnassa koulutuksen kautta. Esimerkiksi Kouluterveyskyselystä nostetut tulokset oppilaiden kokemuksista tulee ottaa vakavasti, ja tuloksia on syytä hyödyntää hyvinvoinnin edistämiseksi, opiskeluhoitotyössä sekä opetuksessa. Niin ikään Sivista yhtyy tasa-arvovaltuutetun näkemykseen siitä, että **opettajien ja varhaiskasvattajien osaaminen tasa-arvotavoissa on ensiarvoisen tärkeää**, jotta jokainen lapsi ja nuori saa kasvaa ja oppia turvallisessa ympäristössä omana itsenään, omia yksilöllisiä valintojansa tehden.

Sivista katsoo, että **varhaiskasvatustoimijoilla on jo nyt laajat suunnitteluvuorotteet yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen osalta**. Varhaiskasvatustalvi velvoittaa sekä kunnallisia että yksityisiä varhaiskasvatustoimijoita edistämään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Se on myös lakisääteisesti kiinteä osa varhaiskasvatussuunnitelmia. Lisäksi yksityinen varhaiskasvatustuotanto on tarkkaan valvottua. On tarkkaan punnittava, toisiko mahdollinen laajennus lisäarvoa tasa-arvon edistämiseen varhaiskasvatuksessa, vai olisiko pääasiallinen vaikutus lisääntynyt hallinnollinen työ.

Sekä tasa-arvo- että yhdenvertaisuussuunnittelun vuorotteita on esitetty laajennettavan varhaiskasvatukseen. Esitysluonnokset ovat parhaillaan lausuntokierroksella. **Sivista pitää erittäin huolestuttavana sitä, että molemmissa esitysluonnoksissa todetaan, että lisävuorotteiden säätämisen ei arvioida aiheuttavan lisäresurssitarvetta varhaiskasvatuksen henkilökunnan osalta**. Pahimmillaan resurssiton lisävuorote johtaa juuri epätarkoituksenmukaiseen suunnitelman laatimiseen pelkästään säädetyn vuorotteiden toteuttamiseksi, ei aitoon tasa-arvon edistämiseen.

Omassa kertomuksessaan yhdenvertaisuusvaltuutettu käsittelee nykyisiä haasteita viranomaisten yhdenvertaisuussuunnittelussa ja tuo esille, miten suhtautuminen yhdenvertaisuussuunnitteluun tyypistyy vuorotteeksi laatia yksittäinen suunnitteluasiakirja. Yhdenvertaisuusvaltuutettu myös toteaa, että näiden suunnitelmien kirjaukset ovat usein ympäröiväisiä. Sivista katsoo, että **uusien säädösten sijaan varhaiskasvatustoimijat hyötyisivät enemmän toimintamalleista, joita olisi helppo hyödyntää arjen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistyössä, johon jo nykyinen laki velvoittaa**. Asiakirjaa olennaisempaa ovat aidot ja vaikuttavat toimenpiteet sekä yhdenvertaisuuden että tasa-arvon vahvistamiseksi. Tasa-arvovaltuutettukin tuo esille tarpeen lisätä ohjausta ja oppaita varhaiskasvatuksen tasa-arvotyön tueksi. Sinänsä Sivista pitää tärkeänä tasa-arvovaltuutetun huomiota siitä, että nykyisen tasa-arvolain oppilaitoksille osoittaman tasa-arvosuunnittelun laajentaminen varhaiskasvatukseen ei sellaisenaan ole tarkoituksenmukaista, vaan mahdollisten vuorotteiden on sovellettava toimeenpantavaksi varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten ikä huomioiden.

Korkeakoulujen ja korkeakoulutuksen osalta raportti tarttuu tärkeisiin aiheisiin, kuten opettajankoulutukseen ja opiskelijavalintoihin. Raportin huomioiden ovat kuitenkin joltain osin, kuten opiskelijavalinnoissa, varsin kevein perustein tehtyjä. Korkeakoulujen opiskelijavalintoja uudistettiin vuonna 2020. Uudistuksen vaikutuksista ei ole vielä tutkittua näyttöä, mutta valtuutetun kertomus ottaa silti uudistukseen varsin reippaasti kantaa mm. lehtitietoihin perustuen. **Toteamus opiskelijavalinnan uudistuksen vaikutusten seuraamisesta on oikea, mutta johtopäätöksiä ei voi tehdä vielä, eikä varsinkaan vain julkisuudessa käytyyn keskusteluun perustuen.**

Korkeakoulujen tasa-arvotyöhön on aiheellista kiinnittää huomiota ja näin korkeakoulut tekevätkin koko ajan enemmän. Raportti keskittyy paljon siihen, miltä asiat näyttävät ja ovatko esimerkiksi suunnitelmat ajan tasalla. Varsinaiseen tasa-arvon toteutumiseen on toki vaikea päästä kiinni, mutta **raportti antaa Sivistan käsityksen mukaan liian yksipuolisen kuvan tasa-arvon toteutumisesta korkeakouluissa**. Voimallisempaan tasa-arvotyöhön voidaan kannustaa muun muassa tuomalla esiin hyviä käytäntöjä, keskusteluissa ministeriön ja korkeakoulujen välillä sekä huomioimalla erilaiset perhetilanteet esimerkiksi tutkijaliikkuvuuden ehdoissa. Sen sijaan **tasa-arvotyön tuomista vahvemman tulosohjauksen piiriin Sivista ei voi kannattaa**.

Työelämän tasa-arvon osalta tasa-arvovaltuutettu suosittaa määräaikaissa palvelussuhteissa työskentelevien työsuhteturvan vahvistamista raskaus- ja perhevapaatilanteissa siten, että palvelussuhdelainsäädäntöön lisättäisiin kielto jättää määräaikainen palvelussuhde uusimatta raskauden tai perhevapaan perusteella sekä kielto rajoittaa se kestämaan vain äitiys-, isyys tai vanhempainvapaan alkuun. Sivista katsoo, että **nykyinen lainsäädäntö kattaa jo esitetyt täsmennykset**. Perhevapaan aloituksesta on työsopimuslain mukaan ilmoitettava kaksi kuukautta ennen vapaan aloittamista, minkä vuoksi käytännön elämälle on useimmissa tilanteissa vierasta, että kesto voitaisiin ylipäättään työsopimusta tehtäessä rajoittaa perhevapaiden alkuun.

Lopuksi Sivista kiinnittää huomiota tasa-arvovaltuutetun kritiikkiin koulutuspoliittisen selonteon tasa-arvolinjauksista. Sivista ei allekirjoita kritiikkiä, sillä tavoitetta tasa-arvon vahvistamisesta on selonteossa käsitelty jokaisen koulutusasteen yhteydessä. **Koulutuspoliittisessa selonteossa linjataan myös monista tasa-arvovaltuutetun ehdottamista suosituksista, kuten tasa-arvo-osaamisen vahvistamisesta opettajankoulutuksessa**. Lisäksi toimenpiteisiin on linjattu, että korkeakoulut laativat vuoden 2022 aikana yhteisten suuntaviivojen pohjalta omat saavutettavuussuunnitelmansa, joilla tuetaan aliedustettujen ryhmien korkeakoulutukseen pääsyä ja korkeakouluopintojen suorittamista. Saavutettavuussuunnitelmien toteutumista seurataan ja arvioidaan osana korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä ohjausprosessia. Lisäksi selonteossa todetaan, aivan oikein, että **koulutuksellisen tasa-arvon edistämisenkin kannalta olennaista on turvata koulutusjärjestelmän riittävä rahoitus**.

Helsinki 17.5.2022

Sivistystyönantajat ry

Heikki Holopainen

va. johtaja

heikki.holopainen@sivista.fi

0400 639 331

Annakaisa Tikkinen

elinkeinopoliittinen asiantuntija

annakaisa.tikkinen@sivista.fi

040 356 6082

Sivistystyönantajat

- sivistys-, koulutus- ja tutkimusalan työnantajajärjestö
- jäsenenä yli 340 oppilaitosta kaikilta koulutusasteilta
- yliopistot, ammattikorkeakouluja, ammatillisia oppilaitoksia, lukioita, peruskouluja, kansanopistoja, urheiluopistoja, kansalaisopistoja, opintokeskuksia, kesäyliopistoja, taiteen perusopetuksen oppilaitoksia kuten esim. musiikkiopistoja, koulutusvientiyrityksiä
- jäsenet ovat säätiöitä, yhdistyksiä, osakeyhtiöitä tai julkisoikeudellisia laitoksia
- jäsenten palveluksessa noin 60.000 opetuksen, tutkimuksen ja hallinnon ammattilaista

Yksityinen toimija opetuksen järjestäjänä

- rekisteröity yhteisö (yhdistys, osakeyhtiö, säätiö)
- valtioneuvoston tai opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä järjestämislupa
- hoitavat laissa määriteltyä julkista koulutustehtävää
- julkinen rahoitus
- tarjoavat maksutonta koulutusta samalla tavalla kuin kunnat, kuntayhtymät tai valtio
- perivät muussa opetuksessa (mm. musiikkiopistot, kansanopistot) opiskelijamaksuja samoilla periaatteilla kuin kunnallisetkin oppilaitokset
- toimintaa ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi